

NICOLAE IORGA ȘI POPOARELE „NĂSCUTE ÎNTR-O ZODIE FĂRĂ NOROC”

*Acad. KOPİ KYÇYKU**

**NICOLAE IORGA AND THE PEOPLES
„BORN UNDER AN UNFORTUNATE ZODIAC”.**

The great erudite person, Nicolae Iorga, has seen the Balkan Region as the place where was born, was shaken, was rocken and was matured „the child” which, in the course of time, became the Old Continent, while the balkan people as his authentic autochthonous.

Istoric cu o viziune clară asupra trecutului și viitorului Europei, viziune înprospătată ciclic de un bagaj imens de informații și de una dintre cele mai surprinzătoare memorii care i-au fost date omului să aibă, Nicolae Iorga știa prea bine câte suferințe poate produce în viața popoarelor balcanice imaginea negativă și deseori superficială a acestora în restul continentului și nu numai.

Marele erudit a privit Balcanii ca locul unde s-a născut, s-a legănat și s-a copt „copilul” care, cu timpul, a devenit Bătrânul Continent, iar pe balcanici ca băștinași autentici ai săi.

Pornind din aceste considerente istorice și suflatești deopotrivă, vizionarul fără de pereche, Nicolae Iorga, a pregătit terenul pentru generațiile viitoare, punându-le în mână arma științei adevărate împotriva insinuărilor, jignirilor și făcăturilor de tot felul, urzite în bucărtăriile otrăvite ale dușmanilor balcanicilor. Și nu numai. Prin argumentarea faptului că Peninsula Balcanică, Sud-Estul european, reprezintă vatra unde stă mereu aprinsă flacăra progresului și a civilizațiilor cele mai timpurii, create tot pe aceste meleaguri, marile savant a întipărit în mintea și în inima popoarelor regiunii noastre mândria de a-i aparține.

Se poate afirma că iorgaismul este filozofia ocrotirii demnității Balcanilor, a Haemusului milenar.

La 17 februarie 1930, la dejunul oferit în cinstea lui de corpul profesoral al Universității Western

Reserve din marele oraș american Cleveland Ohio (botezat de Iorga drept „a doua metropolă a românilor”, datorită numărului mare de emigranți români, stabiliți acolo), renumitul istoric va ține o conferință în limba engleză, intitulată „**The Background of Romanian History**”. (Vezi “**E oare România un stat balcanic?**”, *Revista Secolul XX*, București, 1997, nr.7-9, p. 11).

Scopul acestei conferințe a lui Iorga și poate a însăși vizitei sale, care a avut loc între 27 ianuarie și 20 martie 1930, era întocmai îmbunătățirea imaginii lumii balcanice în lumea de peste ocean.

Iorga începe prin a pune sub semnul întrebării termenul de „Balcania”, folosit, pare-se, pentru prima oară în prefața lucrării „**Origine e evoluzione storica delle nazioni balcaniche**” a lui Angelo Pernice, publicată la Milano în anul 1915. Termenul va fi preluat ulterior de diverse enciclopedii și cărți de istorie și va fi folosit într-un sens mai larg, echivalent cu sintagma **spațiu sud-est european**, exact cum sugera Iorga.

Aplicând metoda curățirii unei imagini prin acceptarea tacită a unui procent neglijabil din ea, Iorga argumentează includerea doar terminologică a lumii românești în cea balcanică în general. „**Străduindu-mă să îndrept aceste greșite păreri - mărturisește el - nici că gândesc să denigrez frumoasele și bogatele ținuturi balcanice, ai căror locuitori sunt acum (în 1930) stăpânii unor state neatârinate și înfloritoare, oameni vrednici de neprecupețită laudă, pentru felul cum au îndurat ani îndelungați jugul turcesc, pentru bărbăția cu care au apărat credința creștină, precum și pentru nemărginita dragoste ce poartă locurilor de baștină ale neamului lor născut într-o zodie fără noroc. Dar între statul român și statele întemeiate de urmașii elenilor și slavilor, există mari și vădite deosebiri**” (*Secolul XX, op. cit., p. 10*).

Iorga descrie și explică evoluția vieții istorice și culturale a Balcaniei de dinaintea apariției statelor naționale, demonstrând că rolul imperiilor Bizantin și Otoman a avut un impact pătitor. Din punct de vedere cultural, unele popoare balcanice au înaintat spre forme statale de origine orientală, nereușind sau hotărându-se să-și păstreze intacte structurile de conducere, precum și viziunile geo-politice. Altele

* **KOPİ KYÇYKU**, doctor în științe, inginer, academician, profesor de Limba italiană și de Istoria Balcanilor la universitățile de Stat din Tirana și din București, respectiv al Istoriei teatrului universal la Universitatea Română de Științe și Arte “Gheorghe Cristea”, s-a născut în orașul Pogradec (Albania) în 1943.

În domeniul istoriei a publicat, în albaneză, respectiv română, volumele: „Mustafa Kemal Atatürk”, „Cu Atatürk”, „Turcia postbelică (1945-1985)”, „Insurecția armată de la Ilinden, Macedonia (1903)”, „Raporturile româno-albaneze de-a lungul veacurilor”, „Aromânii din Albania în context balcanic”, „Aromânii în optica albană-română”, „Istoria Albaniei”, „Pater - Emil Condurachi”, „Istoria Macedoniei”, „Atatürkismul și Turcia Mileniului Trei”, „Istoria Azerbaigeanului”, „Algeria - trecut și prezent”, „Între refugii și cutremure”, „Calea spre perfectibilitate” (co-autor Horia Nestorescu - Bălcești), „Două Europe - un divorț intelectual?” (co-autor Răzvan Theodorescu), „O istorie a teatrului universal” etc. Este autor al tratatului „Stilistica limbii italiene”, disciplină pe care, alături de „Istoria Italiei”, a predat-o ani de-a rândul la Universitatea de Stat din Tirana. Antologator și traducător al «Antologiei poeziei române» (din creația a peste 180 de autori români în limba albaneză). A tradus din română în albaneză și din albaneză în română creații ale renumiților scriitori, monografii, discursuri etc.

însă, cum este și cazul României, au izbutit să-și păstreze independența *de facto* și să rămână în Europa deși erau considerate excluse.

Ideile emise de Iorga în conferința de la Cleveland, din nefericire prea puțin studiate și mediatizate, rămân fecunde și în ziua de astăzi, mai ales în condițiile integrării spațiului sud-est european în structurile Uniunii Europene. Pentru a „înființa” imaginea acestui spațiu sud-est european, eliberat și cumva imunizat față de prejudecăți și negativă imagologie, Iorga a reușit să intre în legătură cu regele Albaniei, Zog I – care, în semn de recunoștință, îi dăruise un teren lângă orașul albanez sudic Saranda, pe malul Mării Ionice – și să pună bazele unui institut de studii sud-est europene. Locația părea ideală, având în vedere numărul aromânilor și al minoritarilor greci din zonă.

Putem afirma, în acest context, că reușitele lui Iorga erau un fel de răsplăte primite grație constantelor contribuții în istoriografia balcanică. El se străduia ca elitele intelectuale din sud-estul Europei să cunoască în profunzime istoria

țărilor și a popoarelor proprii, să-și conștientizeze și să-și asume istoria, ca astfel să poată progresa fără a se teme de lacune ce puteau deveni fatale.

În lumea albaneză, de exemplu, figura lui Iorga ocupă un loc de frunte printre prietenii străini ai popoului albanez. Marele liric și memorialist care a fost Lasgush Poradeci (Llazar Gusho, 1899-1987), și care timp de câțiva ani a deținut funcția de secretar general al Coloniei Albaneze din București, cea mai puternică și activă colonie din diaspora albaneză a vremii, în dialogurile purtate cu prietenul său bun Petraq Kolevica, mărturisește: “Când eram secretarul Coloniei Albaneze din București, aceasta își avea sediul într-o clădire frumoasă în centrul orașului. În acea clădire erau săli în care se dădeau petreceri cu

ocazia zilei de 28 noiembrie (După o sfătuire, în București, la Hotel Continental cu membri marcanti ai Coloniei Albaneze din România, precum și cu Take Ionescu, diplomatul Ismail Qemali a proclamat în orașul Vlora independența de stat a Albaniei la 28 noiembrie 1912. Această dată este Ziua Albaniei), invitam multe personalități distincte din România și din alte țări, țineam și ședințele coloniei. Albania se formase deja ca stat, dar multă lume întreba: “Ce este Albania asta?!” Ca să facem cunoscută Albania, ne trebuia o carte în care să se vorbească despre istoria Albaniei, despre trecutul ei, despre eroii ei. N-aveam o astfel de carte, de aceea l-am rugat pe Nicolae Iorga să ne-o scrie. Nicolae Iorga era un istoric român foarte bun, cu o memorie extraordinară. Eu, ne-a spus, n-am timp să scriu

istoria Albaniei, dar voi veni la sediul vostru ca să țin o conferință pe această temă. Voi invitați pe cine doriți, luați și doi stenografi ca să țină notițe. Notițele, pe urmă, tipăriți-le. Așa am și făcut” (Petraq Kolevica, “Lasgush më ka thënë...”/ Lasgush mi-a spus..., Tirana 1995, p. 30).

Cartea a apărut la București în anul 1919, în limba franceză, cu titlul “Brève Histoire de l’Albanie” și

a fost difuzată în toată Europa, dar și în lumea de dincolo de ocean.

Dar contribuția lui Nicolae Iorga în istoriografia albaneză nu se reduce doar la acest volum și la prietenia vădită față de albanezi. Iorga a fost cel care, în anul 1915, a descoperit la Biblioteca Laurentiana de la Roma și a publicat imediat *Formula Botezului* în limba albaneză, alcătuită (de fapt: tradusă din latină) de către călugărul catolic Pal Engjëlli (Pavel Ingerul), prieten apropiat și sfetnic al lui Skanderbeg. Cu siguranță Iorga auzise fraza profetică a prințesei de origine albaneză Elena Ghika, alias Dora d’Istria, potrivit căreia *istoria Albaniei va renaște din arhivele Europei*. Și credem că și alte istorii vor renaște din aceste arhive.

Valentina Rusu-Ciobanu. Ștefan cel Mare după lupta de la Războieni. 1959-1960. Ulei pe pânză.